

Medgyes története

Medgyes (románul Mediaș, németül Mediasch, szászul Medwisch vagy Medwesch) megyei jogú város Romániában, Erdélyben, Szeben megyében. [Nagyszebentől](#) 56 km-re északkeletre, a Nagy-Küküllő két partján fekszik, Segesvártól 39 km-re, [Balázsfalvától](#) pedig 41 km-re.

Neve a magyar meggy szóból ered – esetleges személynévi áttétellel –, és mai írásmódja a 19. században alakult ki. 1267-ben Mediesy, 1283-ban Medies, 1387-ben Medwisch, 1423-ban Maggyes, 1467-ben Medwes, 1478–80-ban Myttuis, 1501-ben Mytuesz és Mytuesch, 1503-ban Mydwiss, 1589-ben Media, 1601-ben Metwisch alakban írták. Német neve a magyarból, román neve meg abból való.

Története

A 12. században egy valószínűleg székely lakosságú falu terült el a mai Belsővártól északkeletre, a str. Petru Rareș/Langgasse, a str. Bisericii/Pfarhofgasse és a Mihai Viteazul/Zekesch utca környékén. Temetőjét az evangélikustemplom alatt tárták fel. A székelyek később valószínűleg a Székelyföldre települtek. 1267-ben már szászok lakták. 1283-ban dékanátus székhelye volt. Mint vásáros helyről elsőként 1317-ben emlékeztek meg róla. A 16. századig főként oppidumként említették, és 1552-ig Nagyselykkel és Berethalommal versengett. Az 1318-tól adatolható Medgyesszék székhelye volt, plébániai iskolája a 14. századtól működött.

1424-ben két vásár tartására kapott szabadalmat. 1438-ban Mezőid bég betörő török csapatai dúlták fel. Templomerdőjének várnagyát először 1450-ben említették. 1444-ben ferences kolostor, 1487-ben ispotály működött benne. Mátyás király 1477-ben 32 zsoldos tartására adott engedélyt a városnak, majd 1490 és 1532 között felépült a városfal, amely a 18. századig a város területi fejlődésének is határt szabott. Ezzel párhuzamosan, 1495-től egyre többször említették civitasként, 1507-től pedig július 13-án éves vásárt is tartott. 1529-ben János király vezére, Kun Kocsárd ostromolta, végül 1530-ban hosszas ostrom után kapitulált. Ide menekült 1534-ben Lodovico Gritti erdélyi kormányzó, de Majláth István, Szapolyai és a havasalföldi vajda Medgyes várát ostromló serege a falakon rést lőve betört, és Majláth parancsára lefejezték. Szapolyai 1537-ben maga elé idézte polgárait, mert akadályozták a brassóiaküzleteit.

1545-ben Medgyesen mondták ki a szászok az ágostai hitvalláshoz való csatlakozásukat. A század közepére korábbi plébániai iskolája szintén evangélikussá lett. 1510-ben háromszáz szász hospes, 38 zsellér, két pásztor és négy szegény családfő lakta családostul.

A város történetében meghatározó jelentőségű volt az 1552-es év. Ekkor I. Ferdinándtól szabad királyi városikiváltságot kapott, egyben a Kétszék néven egyesített Medgyes- és Nagyselykszék székhelye lett. Lezárult tehát a környékbeli mezővárosokkal vívott gazdasági és presztízsharca, és egyértelműen a Küküllő vidéki, szászok lakta területek, egyben a Küküllő menti borvidék központjává vált. 1566-ban, egy pestisjárvány pusztításai után járt itt Giovanandrea Gromo, János Zsigmond testőrkapitánya. A házak többsége ekkor romosan állt. A legtöbb ház

kőből épült, de még sok volt a faépület is. A 16–17. században többször volt erdélyi országgyűlések színhelye. 1576-ban itt, az országgyűlésen kérték fel a lengyelek Báthory Istvánt királyuknak, itt választották fejedelemmé a lemondott Báthory Zsigmond helyett 1599-ben Báthory Andrást és 1605-ben Bocskai Istvánt. 1588-ban az itteni országgyűlés határozta el a jezsuiták száműzését Erdélyből és nagykorúsította János Zsigmondot. 1658. január 9-én az országgyűlés itt fosztotta meg II. Rákóczi Györgyöt fejedelmi trónigényétől, majd január 24-én ismét fejedelemnek ismerte el. 1603-ban Székely Mózes serege pusztította, 1611-ben Forgách Zsigmond vezetésével a császáriak foglalták el, akiket ugyanazon évben Báthory Gábor hadai űztek ki. 1705-ben Forgách Simon ostrommal foglalta el a császáriaktól, majd 1706-ban II. Rákóczi Ferenc tartott benne országgyűlést.

1501-ben hat, 1642-ben 28, 1698-ban 33 céh működött benne. 1750-ben 779 családfője közül 54 volt szűcs, 53 csizmadia, 27 mészáros, 23 szabó, 22 szíjgyártó, 21 kádár és 21 varga. 1629-ben hidat építettek a Nagy-Küküllő felett. Evangélikus gimnáziuma mellett, amely 1637 után bővült gimnáziummá és 1762 után építették ki filozófiai és teológiai osztályát, a piaristák 1741 és 1789 között kis gimnáziumot is működtettek. 1767 és 1810 között falai között üzemelt Johann Siffert nyomdája. A 18. század folyamán szász és román lakossággal lassan létrejöttek a várfalakon kívüli városrészek. A várostól délre 1804–5-ben épült fel kaszárnyája, de már korábban jelentős katonai helyőrség állomásozott benne. 1786-ban, az ún. „koncivilitási rendelet” értelmében a magyarok és a románok is engedélyt kaptak arra, hogy letelepedjenek a belvárosban. Ekkor 4586-an lakták.

Az 1840-es években Szent Margit-napon (evangélikus templomának középkori védőszentje) tartott vására az egyik legjelentősebb volt Erdélyben. Rajta moldvai lovak, gyapjú, sajt, sarló, kénkö, szalmakalapok és székely faedények cseréltek gazdát. Ősszel, Szent Mihálykor nevezetes vászon- és kendervásárt is tartott. 1844-ben a német lett az oktatás nyelve és beindult a jogi képzés az evangélikus gimnáziumban.

A szék követői az 1848 nyarán tartott kolozsvári országgyűlésen, utasításuktól eltérően Erdély és Magyarország uniója mellett szavaztak, és a haragos polgárok nem is választották meg őket a pesti országgyűlésre. Nyáron a városban állomásozott Gedeontábornok négyezer katonája. Augusztusban a szász ifjúság nagygyűlése, Stephan Ludwig Roth vezetésével levélben üdvözölte a frankfurti birodalmi gyűlést. 1849. január 18-án vonult be Bem főerege. A császáriak ellencsapása után Zsurmay Lipót őrnagy február 9-én visszafoglalta. Február 15-én itt csatlakozott Bemhez Gál Sándor székely hadereje. Március 2-án Czetz verte vissza Puchnernek a város felé törő seregét. Bem március 3-án, szuronycsatát követően hagyta el a várost.

1876-ban a Királyföld megszüntetésével létrehozott Nagy-Küküllő vármegyéhez csatolták. 1871-ben itt létesült a három szász mezőgazdasági iskola (Ackerbauschule), 1873-ban pedig az öt tanonciskola (Gewerbeschule) egyike. 1872-ben, a Kiskapus és Segesvár közötti szakasz megépülésével kapcsolódott be a vasúti közlekedésbe. 1862-ben, majd 1885-ben jött létre magyar kaszinója, 1875-ben pedig zsidó hitközsége. A filoxérajárvány 1887-től jelentős károkat okozott a vidék hagyományos szőlőművelésében.

Medgyes több jelentős szász politikai gyűlés színhelyéül szolgált. 1872-ben itt tartották az ún. „első Sachsentag”-ot. Az ezen megfogalmazott medgyesi program elfogadta a dualizmus alkotmányos keretét, de a Szászföld törvényhatósági szintű

önkormányzatának fenntartását és a kisebbségi jogok kiterjesztését követelte. 1893. október 20-án itt bontott zászlót a zöldszász mozgalom, amely a magyar kormányzattal együttműködő feketeszászokkal szemben a radikálisabb kisebbségvédelem, a szász–sváb összefogás és a Németországgal való kapcsolatok fenntartása mellett foglalt állást. 1919. január 8-án a medgyesi szász küldöttgyűlés elfogadta a szászok lakta területek Romániához csatolását, a gyulafehérvári gyűlés határozatainak szellemében.

Gazdasága a 19. század végéig főként a kézművesiparra, a kereskedelemre és a szőlőművelésre épült. 1890-től több szász mészáros hozott létre kisebb szalámi- és felvágottgyártó üzemet (Guggenberger, Fleischer, Binder és Zikeli). Ezek közül Josef Theil 1895-ben alapított és 1898-ban 28 munkást foglalkoztató kis gyára,^[5] a mai Salconserv elődje vált a legjelentősebbé. Medgyesen gyártották a Romániába a Vöröstoronyi-szoroson át jutó és ott ezért salam de Sibiuként ('szebeni szalámi' – a mai románban kb. 'téliszalámi') ismert termékek többségét. Samuel Karres 1881-ben alapított tímárműhelye 1914 után bővült komoly bőrgyárrá. Államosítása előtt, 1947-ben ezer munkást foglalkoztatott és ezzel Románia harmadik legnagyobb bőripari vállalata volt. Ugyancsak 1914-ben jött létre Citron és társa bőrgyára. 1917-ben megépült a báznai földgázmezőt a várossal összekötő, 5,5 kilométeres gázvezeték.

Az első világháború után a földgáz mint helyi energiaforrás ipari fellendüléshez vezetett. 1923-ban ide helyezték át az 1915-ben Budapesten alakult Magyar Földgáz Rt. központját, melynek irodaháza 1925-ben, a vasútállomás mellett épült föl. Szintén 1925-ben adták át a cég első nyomásszabályozó állomását. 1912-ben alapította Ambrosi és Czell a borüzemét, 1918-tól működött a Rosenauer-féle csavargár, 1921-től Peter Westen zománczottedény-gyára, 1922-ben a Román Karton-szövetipar és Josef Klinger műselyemgyára. 1936-tól a Schembra/Ideal kerékpár- és gyermekkocsigyár. Minden jelentősebb ipari üzeme szászok vagy magyarok tulajdonában volt, de a munkások többségét már 1913-ban is románok alkották. Egy 1943-as statisztika szerint a medgyesi ipari munkások közül 2337 volt román, 1158 szász, 889 magyar, 70 zsidó és 201 más nemzetiségű.

A Csáki testvérek Budapestről 1922-ben Medgyesre telepítették a Vitrometan üvegyárat, amelyhez csehországi német munkásokat toboroztak. A gyár mellett munkás lakótelepet hoztak létre. Az üzemet 1929-ben, német tőkével bővítették, és az 1930-as években mint Délkelet-Európa legnagyobb üvegyára termékei jelentős részét külföldre, a Közel- és a Közép-Keletre, illetve az Egyesült Államokba exportálta. Lámpabúrákat, műszaki üveget, illatszerez flakonokat, ólomkristályt gyártott, 1939-ben 1600, 1944-ben kétezer alkalmazottat foglalkoztatott. Amikor a tulajdonos testvérpárt 1949-ben letartóztatták, a gyár több mint ezer munkása írt alá érdekükben kegyelmi kérvényt. A gyár utódja az 1970-es években a romániai termelés egyharmadát adta. Az ipar fellendülése az I. világháború után sok magyar munkást is a városba vonzott, főként a Székelyföldről. A két világháború között a Gabelberg/Dealul Furcilor hegyen katonai repülőtér és pilótaiskola működött.

1944-ben a szászok elvesztették politikai jogaikat, nagy részüket a Szovjetunióba hurcolták kényszermunkára, majd az 1960-as–90-es években döntő többségük Németországba vándorolt ki (a román kommunista kormány komoly fejpénz és vagyonuk hátrahagyása fejében engedte meg). A városban új lakótelepek és kertes családi házas negyedek épültek. 1948-ra, hosszú tervezés után végre megépült a várost Bukaresttel összekötő földgázvezeték. 1968-ban emelték municípium rangjára. 2000-től az RMDSZ még négy képviselővel vett részt a várost

irányító testületben és az alpolgármestert is a párt adta, 2008-ban már csak két jelöltje jutott be a képviselőtestületbe.

Látnivalók

- Az evangélikus templom, az erdélyi gótika egyik jelentős alkotása. Ferde tornya a város jelképe. A templomot öt toronnyal erősített falgyűrű veszi körül.
 - A főtéri Schuller-ház, a legjelentősebb reneszánsz polgárház Erdélyben
 - A római katolikus (volt ferences) templom (gótikus–barokk) és a mellette álló volt kolostorépület épülete (ma városi múzeum)
 - Az 1485 méter hosszan megmaradt városfal. Több tornya közül a legérdekesebbek a déli Forkesch-kaputorony és az északi Steingässer-torony.
 - A főtéren a volt piarista gimnázium épülete
 - Stephan Ludwig Roth-emlékház
 - A Stephan Ludwig Roth Elméleti Líceum (a volt szász evangélikus gimnázium) épülete (szecessziós, 1910–12)
 - Hermann Oberth-emlékház
 - A volt huszárkaszárnya
 - Az evangélikus gimnázium egykori tornaterme
-
- Medgyes a romániai gázipar központja. Itt székelnek a gáz kitermelésért, elosztásáért, tározásáért, kereskedelméért, a földgázkutatásért és a hálózat karbantartásáért felelős vállalatok: a Romgaz, a Transgaz, a Dafora és az Exprogaz.
 - Salconserv szalámi-, felvágott- és konzervgyár. Elődje, Josef Theil szalámigyára 1895-ben alakult. 2006 és 2008 között korszerűsítették, Kapacitása 2010-ben napi hatvan tonna húskészítmény és harminc tonna konzerv előállítására volt alkalmas. Országszerte tizenegy márkaboltot üzemeltet.
 - Vitrometan öblösüveggyár: poharak, vázák, mécsesstartók
 - Geromed síküveggyár
 - Emailul kerámia- és teflongyár- 2008-ban 1200 dolgozója volt.
 - Kromberg & Schubert vezetékköteggyár (2005 óta)
 - Automecanica autókarosszéria-gyár

Oktatás

- A városban tizenegy általános iskola működik, köztük a magyar tannyelvű Báthory István Általános Iskola.
- Gázipari Országos Iskolaközpont, a műszaki tagozaton részben magyar tannyelvvel.
- Stephan Ludwig Roth Elméleti Líceum (a volt evangélikus gimnázium épületében), román és német tagozattal
- Axente Sever Elméleti Líceum (a volt szász mezőgazdasági iskola jogutódja). ^[15] 1996-ig német, 2000-ig magyar tagozata is volt.
- Mediensis könnyűipari technikum
- gépipari iskolaközpont

Sport

- Labdarúgás: CS Gaz Metan Mediaș – első ligás
- Kosárlabda: Gaz Metan Mediaș – első ligás

Média

A városban két helyi rádió (Radio Mediaș és Radio Ring), egy helyi tv-adó (Nova Tv) és három hetilap (Monitorul de Mediaș, Jurnal de Weekend és Medieșeanul) működik.

Testvérvárosai

- Głogów, Lengyelország
- Joure, Hollandia
- Mineral Wells, Amerikai Egyesült Államok
- Sopron, Magyarország

Forrás

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Medgyes>